

Zaznavanje turizma in rekreacije kot pritiska na okolje v slovenskih turističnih krajih

Dejan Cigale

Turizem je tudi v Sloveniji ena najpomembnejših gospodarskih dejavnosti. Delež turizma v BDP-ju Slovenije je leta 2003 znašal 4,94 %, leta 2006 pa 5,50 % BDP-ja. Posredno je turizem prispeval 7,7 % BDP-ja v letu 2003 in 8,5 % BDP-ja v letu 2006 (ocena) (Zagoršek et al., 2008). Pomembna je tudi njegova vloga z vidika omogočanja ustrezne kakovosti bivanja. Na drugi strani pa lahko povzroča različne nezaželene socio-kulturne in okoljske učinke. Slednji se kažejo zlasti v poslabšani kakovosti okolja oziroma posameznih pokrajinskih sestavin, čeprav ne kaže zanemariti možnih pozitivnih vplivov na okolje. Pogosto namreč ravno turizem spodbuja varovanje narave in okolja na turističnih območjih, poleg tega pa zagotavlja finančna sredstva za ohranjanje narave ter prispeva k večjemu razumevanju te problematike. Ponuja lahko tudi alternativo tistim gospodarskim dejavnostim, ki so vir še večjih okoljskih pritiskov.

Okoljski vplivi turizma niso pomembni samo z vidika različnih neposrednih okoljskih učinkov, ampak tudi zaradi tega, ker jih na različne načine doživljajo vsi tisti, ki so tako ali drugače udeleženi v turizmu – ali kot zaposleni v dejavnosti, kot turisti oziroma uporabniki turističnih storitev, ali pa zgolj kot osebe, ki se soočajo z različnimi učinki turizma na območju, kjer prebivajo.

Zaznavanje in vrednotenje teh vplivov nista odvisna samo od njihove intenzitete ali pomena posledic, ampak tudi od številnih drugih dejavnikov, npr. od njihove opaznosti in bolj ali manj očitne povezave s turizmom. Zelo pomembno je tudi, kakšne vrste turizem se je razvil na določenem območju in za kakšno pokrajino gre. Oboje namreč pogojuje intenzivnost, pa tudi opaznost učinkov. Zaradi navedenega lahko pričakujemo pomembne razlike med posameznimi turističnimi območji.

S problematiko odnosa do učinkov turizma so se ukvarjali številni avtorji, ki so pri tem ugotavljali različno intenzivnost posameznih vplivov, pa tudi raznovrstne dejavnike, ki vplivajo na vrednotenje teh vplivov oziroma učinkov. Pri tem gre za onesnaževanje posameznih pokrajinskih sestavin, hrup, odmetavanje odpadkov, vizualno degradacijo pokrajine in druge negativne vplive.

Veliko pozornosti je bilo namenjene doživljanju okoljskih učinkov turizma s strani domačega prebivalstva (glej npr. Andereck et al., 2005; Andriotis, 2005; Baysan, 2001; Bestard, Nadal, 2007; Padilla y Sotelo, Luna Moliner, 2003; Ponce Sánchez, 2004a; Ponce Sánchez, 2004b), saj je od tega odvisna tudi večja ali manjša podpora razvoju turizma. Kot bolj opazni in pomembni so bili v različnih primerih ocenjevani različni okoljski učinki turizma in rekreacije, pogosto pa je bil še posebej moteč vpliv avtomobilskega prometa

(npr. Brunt, Courtney, 1999; Coles, Shaw, 2003; Gunce 2003; Lawson et al., 1998; McGehee, Andereck, 2004; Puczko, Rátz, 2000; Snaith, Haley, 1999; Upchurch, Teivane, 2000), kar je povezano tudi z dejstvom, da je osebni avtomobil na velikem delu turističnih območij daleč najpomembnejše prevozno sredstvo.

Precejšnje je tudi število raziskav, ki so se ukvarjale s tem, kako okoljske učinke turizma in rekreacije zanavajo turisti (npr. Hillery et al., 2001; Petrosillo et al., 2007). Turisti so sicer samo začasni prebivalci turističnega območja, vendar je njihovo zaznavanje kakovosti okolja ključnega pomena za uspešen turistični razvoj. Območja, ki jih turisti doživljajo kot okoljsko manj kakovostna, namreč ne morejo računati na dolgoročen uspeh turizma.

Učinke turizma posamezniki, ki so tako ali drugače v stiku z njimi, različno zaznavajo in vrednotijo. V odvisnosti od vloge, ki jo imajo v turističnem sistemu, se pojavljajo tudi razlike v vrednotenju. Pri tem ni vseeno, ali gre za turiste ali domačine, saj tako turizem kot pokrajino, v kateri se odvija, doživljajo na drugačen način oziroma z drugega zornega kota. Različne raziskave so ugotavljale tudi vpliv dejavnikov, kot so na primer gospodarska odvisnost posameznika od turizma (Faulkner, Tideswell, 1997; Brunt, Courtney, 1999; Haralambopoulos, Pizam, 1996), starost in izobrazba (Haralambopoulos, Pizam, 1996) ali pa dolžina prebivanja posameznikov v turističnem kraju (Faulkner, Tideswell, 1997; Haralambopoulos, Pizam 1996).

Vprašanju doživljanja in vrednotenja okoljskih učinkov turizma in rekreacije smo se zaradi njegove aktualnosti posvetili tudi na primeru izbranih slovenskih turističnih območij. Želeli smo ugotoviti, kakšen je odnos domačinov in turistov do turizma oziroma kako vrednotijo njegove učinke na okolje na različnih območjih in pri različnih skupinah prebivalstva. Zanimal nas je torej le del učinkov turizma, ne pa tudi njegovi socio-kulturni ali ekonomski učinki, ki so marsikdaj vrednoteni kot precej pomembnejši od okoljskih (npr. Cigale, 2004).

Anketiranje o okoljskih vplivih turizma v slovenskih turističnih krajih

Omenjeni tematiki smo se posvetili v okviru širše zasnovane raziskave (Špes et al., 2007), ki se je ukvarjala z okoljskimi učinki turizma in prometa. Zaznavanje in vrednotenje okoljskih učinkov turizma in rekreacije smo poskušali ugotoviti z anketiranjem, ki se je izvajalo na več pomembnejših slovenskih turističnih območjih. Pričakovali smo namreč, da prebivalci različnih območij učinkov razvoja turizma ne vrednotijo enako. Te razlike so nedvomno pogojene s precejšnjimi razlikami v značilnostih turističnega razvoja. Pri tem je pomembna tudi vloga različnih pokrajinskih značilnosti, ki v veliki meri vplivajo na sam razvoj turizma. Tako turizem v alpskem svetu in na območju Koprškega Primorja temelji zlasti na naravnogeografskih značilnostih in privlačnostih, na območju subpanonske Slovenije pa prevladuje zdraviliški turizem. Na drugi strani pokrajinske značilnosti vplivajo tudi na večjo ali manjšo občutljivost okolja. Tudi socio-demografske značilnosti prebivalstva in splošna gospodarska situacija (npr. stopnja odvisnosti od turizma) nedvomno igrajo določeno vlogo.

Zaradi navedenega smo proučevali območja, ki se med sabo razlikujejo tudi po značilnostih turističnega razvoja. Anketirali smo v alpski Sloveniji, v Koprskem Primorju ter na območju

Slika 87:

Kranjska Gora je najpomembnejši turistični kraj v Zgornjesavski dolini, v katerem so zrasli tudi turistični objekti precej vpadljivega videza.

Rogaške Slatine in Podčetrtna, in sicer v letih 2005 in 2006 v pomladanskem času (april, maj). Izbor anketirancev je bil naključen. Za anketiranje smo izbrali naslednja območja:

- Zgornjesavsko dolino (naselja Rateče, Kranjska Gora, Gozd Martuljek ter Dovje in Mojstrana),
- Bled z okolico (Bled, Zgornje Gorje, Ribno),
- Bohinj (Bohinjska Bistrica, Ribčev Laz, Stara Fužina, Ukanc),
- Bovško (Bovec, Čezsoča, Plužne, Kal-Koritnica),
- Izola,
- Portorož (Portorož, Lucija, Piran),
- Podčetrtek (Podčetrtek, Olimje),
- Rogaška Slatina.

V prvem delu anketnega vprašalnika smo spraševali po najbolj motečih okoljskih problemih na določenem območju, posebej pa po tem, kako in v kolikšni meri turizem in rekreacija vplivata na različne okoljske učinke v samem turističnem kraju in njegovi okolici. Zanimalo nas je tudi, komu pripisujejo anketiranci največ negativnih vplivov na okolje (domačinom, turistom ...).

Večji del prvega dela sklopa vprašanj je bil enak ne glede na območje anketiranja, pri vprašanju, ki se je nanašalo na vrednotenje okoljskih učinkov turizma in rekreacije v okolici turističnega kraja, pa smo morali vprašalnik prilagoditi specifični situaciji na različnih območjih in vanj vključiti tiste okoljske učinke, ki so za določeno območje relevantni.

V drugem delu vprašalnika so bila vprašanja, s pomočjo katerih smo poskušali pridobiti tiste informacije o anketirancih, ki bi nam lahko pomagale pri interpretaciji odgovorov iz prvega sklopa (npr. starost, izobrazba, kraj prebivanja anketiranih turistov idr.).

Ker smo pričakovali, da učinke turizma in rekreacije posamezniki, ki imajo v okviru turizma različno vlogo, zaznavajo na različne načine, smo anketirali posameznike iz naslednjih treh skupin prebivalstva:

- domačini,
- turisti (tako stacionarni turisti kot enodnevni obiskovalci) in
- lastniki počitniških bivališč.

Tako smo skupaj dobili 1527 izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Število anketirancev na območju Izole je bilo majhno, zato v nadaljevanju navajamo podatke za to območje predvsem za ilustracijo.

Anketiranih je bilo 870 domačinov oziroma prebivalcev obravnavanih turističnih območij, razporeditev po posameznih območjih pa je razvidna iz preglednice 31. Spolna (47,9 % moških, 52,1 % žensk) in starostna sestava anketiranih domačinov sta se izkazali kot dovolj ustrezni, podobno pa velja tudi za njihovo izobrazbeno sestavo (17,9 % višja in visoka šola, 47,1 % s srednjo šolo).

Preglednica 31: Število anketirancev po območjih.

Območje	Število anketiranih domačinov	% anketiranih domačinov	Število anketiranih turistov	% anketiranih turistov
Bled	86	9,9	62	10,9
Bohinj	43	4,9	71	12,5
Bovec	180	20,7	93	16,4
Izola	26	3,0	21	3,7
Podčetrtek	103	11,8	69	12,2
Portorož	47	5,4	44	7,8
Rogaška Slatina	210	24,1	72	12,7
Zgornjesavska dolina	175	20,1	135	23,8
Skupaj	870	100,0	567	100,0

Opomba: Podatkov o anketiranih lastnikih počitniških bivališč v tej preglednici ne navajamo, saj s tem povezani rezultati v prispevku niso predstavljeni.

Število anketiranih obiskovalcev je bilo nekoliko manjše kot število anketiranih domačinov, kar je bilo povezano tudi z dejstvom, da se je anketiranje izvajalo v času zunaj turistične sezone (večinoma aprila, le v Koprskem Primorju maja), zato je bilo v danih okvirih težko dobiti večje število primernih sogovornikov. Tako je bilo skupaj anketiranih 567 posameznikov, od tega največ na območju Zgornjesavske doline, med katerimi so bili tako enodnevni obiskovalci kot stacionarni turisti. Tudi pri obiskovalcih lahko ugotovimo, podobno kot pri domačinih, da je spolna sestava anketirancev ustrezna, starostna sestava pa je nekoliko neenakomerna – največ anketirancev, 152 (tj. 26,8 %), je bilo starih med 26 in 35 let. Razmeroma zelo visok je delež višje in visoko izobraženih (43 % vseh anketirancev). Ker nimamo podatkov o izobrazbi turistov na obravnavanih območjih, tudi ne vemo, v kolikšni meri se ta sestava ujema z izobrazbeno sestavo turistov oziroma, koliko odstopa od nje.

Osnovne značilnosti turizma na obravnavanih območjih

Med obravnavanimi območji sta dve s tipičnim obmorskim turizmom (Piran, Izola), kjer so motivi za obisk povezani predvsem s prisotnostjo morja in submediteranskega podnebja in kjer je prisoten precej izrazit poletni višek obiska. Za dve izmed območij (Podčetrtek, Rogaška Slatina) je značilen turizem, povezan s prisotnostjo termomineralnih vod, ki je v enem primeru usmerjen v »klasični« zdraviliški turizem (Rogaška Slatina), v drugem pa pomemben del obiskovalcev predstavljajo tisti, ki prihajajo zaradi kopalniško-rekreacijske ponudbe, ki nima nobene neposredne povezave z zdravljenjem. Ostala štiri območja se nahajajo v alpski Sloveniji. V treh izmed njih je precej pomemben smučarski turizem, na Bledu pa ta predstavlja le manj pomembno dodatno ponudbo. Ne glede na prisotnost smučišč pa je zimska sezona le izjemoma enakovredna poletni. V večini primerov je poletni obisk precej večji od zimskega.

Preglednica 32: Nekateri osnovni turistični kazalniki obravnavanih območij leta 2007.

Občina	Število ležišč	Število prihodov turistov	Število prenočitev	% prenočitev tujih turistov	Povprečna doba bivanja
Bled	4.548	199.924	539.169	94,0	2,7
Bohinj	4.983	91.058	282.962	63,2	3,1
Bovec	2.712	61.099	160.258	70,1	2,6
Izola	4.226	87.323	376.546	34,9	4,3
Kranjska Gora	4.257	125.545	411.491	68,2	3,3
Piran	12.588	376.535	1.311.525	63,1	3,5
Podčetrtek	1.877	88.317	347.602	22,0	3,9
Rogaška Slatina	4.548	56.988	296.384	66,3	5,2

Vir: SURS.

Med obravnavanimi območji (in v Sloveniji nasploh) največ turistov in prenočitev beleži občina Piran, ki ima tudi največ turističnih ležišč in v kateri je najpomembnejši slovenski turistični kraj Portorož. Na drugem mestu je občina Bled, ki pa prednjači po deležu prenočitev tujih turistov (94 %). Tuji turisti prevladujejo na vseh obravnavanih območjih, le v občinah Podčetrtek in Izola je precej več domačih turistov. Po povprečni dobi bivanja izstopa občina Rogaška Slatina (5,2 dneva v letu 2007), kjer prevladuje pravi zdraviliški turizem.

Mnenje anketirancev o vplivih turizma in rekreacije na okolje na obravnavanih območjih

Okoljski učinki turizma se pomembno razlikujejo v odvisnosti od tega, ali gre za sam turistični kraj ali pa njegovo okolico. V drugem primeru imamo namreč opravka z redkeje poseljeno ali celo neposeljeno pokrajino, v kateri so relevantni bistveno drugačni učinki, kakršni se v samem turističnem kraju niti ne morejo pojavljati (npr. motenje divjadi ali pa učinki, povezani s prisotnostjo objektov in infrastrukture, ki

zahtevajo obsežne površine in se zato praviloma locirajo zunaj naselij – npr. smučišča). Iz navedenega razloga smo tudi v anketnem vprašalniku posebej obravnavali ene in druge učinke. Najprej se bomo posvetili okoljskim vplivom turizma v turističnih krajih, ki predstavljajo za domačine kraj bivanja in prostor, kjer preživijo največ svojega časa, turistom pa pomenijo kvečjemu nekajdnevno bivališče v času dopusta, ki ga želijo preživeti čim bolj prijetno.

Mnenja domačinov o vplivih turizma in rekreacije na kakovost okolja v domačem kraju

Odgovori na anketna vprašanja kažejo, da na obravnavanih območjih domačini vplive turizma in rekreacije na kakovost okolja v domačem kraju na splošno vrednotijo pozitivno. Približno dve tretjini vseh anketirancev sta tako menili, da je bil ta vpliv pozitiven. Več je bilo tistih, ki so menili, da turizem sploh ne povzroča (pomembnejših) tovrstnih vplivov (18,3 %), kot pa tistih, ki so menili, da so ti vplivi negativni (16,5 %).

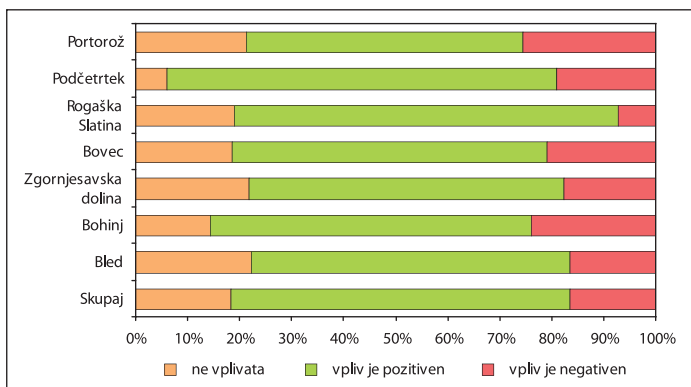
Preglednica 33: Mnenje domačinov o vplivih turizma in rekreacije na kakovost okolja v domačem kraju.

Vpliv turizma in rekreacije	Število odgovorov	% odgovorov
Ne vplivata	157	18,3
Vpliv je pozitiven	559	65,1
Vpliv je negativen	142	16,5
Skupaj	859	100,0

Ne glede na splošno prevlado pozitivnega odnosa do turizma pa je treba opozoriti na velike razlike med posameznimi območji. Tako je bil daleč največji delež anketiranih domačinov, ki so okoljske vplive turizma vrednotili kot pozitivne, ugotovljen na območju Podčetrтка (75 %) in Rogaške Slatine (73,8 %), najmanjši pa v Portorožu (53,2 %) in Izoli (57,7 %). Ustrezni deleži na vseh alpskih območjih (Bled, Bohinj, Bovec, Zgornjesavska dolina) so bili okrog 60 %. V skladu s tem je bil največji delež tistih, ki vplive turizma vrednotijo negativno, zabeležen v Portorožu (kar četrtnina oziroma 25,5 %), nekoliko presenetljivo pa je sledil Bohinj, kjer je 23,8 % anketirancev vplive turizma ocenjevalo kot negativne. Delež anketirancev, ki so okoljske vplive turizma vrednotili negativno, je bil daleč najmanjši v Rogaški Slatini (le 7,1 %).

Dobljeni odgovori opozarjajo na pomembne razlike med območji, ki so v veliki meri pogojene z razvojem različnih oblik turizma (in le v manjši meri s samim številom turističnih obiskovalcev). Na obeh območjih, kjer turistična ponudba temelji na prisotnosti termomineralnih vod, je vrednotenje vplivov turizma nadpovprečno pozitivno, kar verjetno lahko povežemo s specifičnimi značilnostmi turistične populacije, ki je (zlasti v primeru Rogaške Slatine) nekoliko starejša in s svojim ravnanjem manj moteča za domačine. Poleg tega je razvoj najbolj velikopoteznih pojavnih oblik turistične ponudbe prostorsko razmeroma omejen. Kljub temu je, zlasti v primeru Podčetrтка, prisotnost turizma vplivala na pojav različnih dopolnilnih vrst turistične ponudbe (od raznolike gostinske ponudbe

do pohodniških poti in golfa), ki je bila v pretežni meri ustvarjena in izoblikovana s strani domačinov, kar pomeni tudi razpršitev pozitivnih ekonomskih učinkov turizma med širši krog domačinov. To lahko vpliva tudi na bolj pozitivno vrednotenje turizma nasploh, kar se potem odraža tudi na vrednotenju njegovih okoljskih vplivov. V primeru obmorskih krajev imamo opravka s precej tipičnim obmorskim množičnim turizmom. Veliko število turistov, ki tekmuje za omejen prostor in vire z domačini in drugimi dejavnostmi, je zato bolj moteče. Izrazita osredotočenost obiska na poletni čas pomeni tudi zgostitev negativnih učinkov, ki so zato bolj opazni.

Slika 88:

Mnenje domačinov o vplivu turizma in rekreacije na kakovost okolja v domačem kraju po posameznih območjih.

Med alpskimi kraji je zadovoljstvo z vplivi turizma na kakovost okolja najmanjše v primeru Bovca, ki beleži najmanjše število obiskovalcev, kar pomeni, da ni problematično samo število turistov, ampak značilnosti turističnega razvoja nasploh in to, v kolikšni meri domačini čutijo, da jim prinaša koristi in lahko vplivajo na njegov razvoj. To potrjuje tudi razmerje med domačini in turisti oziroma številom nočitev, saj je bilo povprečno dnevno število stacionarnih turistov (ki so prenočevali) v primerjavi s številom domačinov leta 2006 največje v občini Podčetrtek, kjer je šlo za razmerje približno 1 : 4, najmanjše pa v Rogaški Slatini in Izoli, kjer je šlo za razmerje približno 1 : 15. V Bovcu je bila od turističnega razmaha v sedemdesetih prisotna svojevrstna stagnacija (glej Pretner M., 2003; Pretner S., 2003), pričakovanja domačinov pa so v veliki meri ostala neizpolnjena. Od tod tudi razmeroma manj pozitivno vrednotenje turističnega razvoja (Cigale, 2004) in posledično njegovih okoljskih učinkov.

Seveda so vplivi turizma zelo heterogeni in ne glede na bolj ali manj pozitivno splošno vrednotenje turističnega razvoja je percepcija posameznih vplivov lahko precej različna, tako kot je različen na posameznih območjih tudi njihov pomen. To pomeni, da kljub na splošno pozitivnemu vrednotenju okoljskih vplivov turizma in rekreacije domačini vendarle opažajo tudi njune številne negativne okoljske učinke.

Seznam vplivov turizma, ki smo jih navedli v vprašalniku, je bil razmeroma omejen, nanj pa smo uvrstili tiste vplive, ki se v večini turističnih krajev pojavljajo kot potencialno pomembnejši. Samo eden izmed navedenih vplivov se je nanašal na pozitivne učinke turizma in rekreacije (vpliv na boljšo urejenost kraja), ostali pa so opozarjali na njune negativne posledice. Pri tem je šlo tako za tiste, ki so rezultat večje ali manjše prisotnosti turistov v turističnem kraju (npr. prometna gneča, povečana hrupna obremenjenost

Preglednica 34: Mnenje domačinov o intenziteti vplivov turizma v domačem kraju.

Vrsta vpliva	Intenzivnost vpliva (% odgovorov)		
	Majhen	Srednji	Velik
Večja gneča zaradi številnih obiskovalcev	33,0	35,1	31,9
Boljša urejenost kraja	21,7	39,9	38,5
Izguba tradicionalne arhitekturne podobe kraja	50,7	31,7	17,6
Povečanje količin trdnih odpadkov	29,5	39,3	31,2
Vpliv na vodne vire (odplake ...)	38,8	35,6	25,5
Povečana hrupna obremenjenost kraja	31,1	37,4	31,5
Prometna gneča, problem parkiranja	19,1	23,7	57,1

...), kot tiste, ki so povezani z gradbenimi posegi zaradi turizma (izguba tradicionalne arhitekturne podobe kraja).

Čeprav so vplivi turizma nujno specifični za določeno območje, nas rezultati anketiranja na vseh območjih opozarjajo na dejstvo, da se po mnenju domačinov na splošno (in praktično povsod) kot bolj pomembni pojavljajo le nekateri vplivi. Tako kot zdaleč najbolj moteči nastopajo vplivi, povezani s prometom (prometna gneča, problem parkiranja), vendar je treba pri tem opozoriti na dejstvo, da na številnih turističnih območjih večino cestnega prometa pravzaprav generirajo domačini (glej npr. Cigale, 2007). Ker se zaradi prisotnosti turistov na višku turistične sezone pojavljajo izstopajoče obremenitve, jih domačini povezujejo predvsem s turizmom, ne glede na to, da k problematičnim učinkom v pomembni meri prispevajo tudi sami.

Kot drugi najpomembnejši vpliv so anketiranci ocenjevali edinega pozitivnega, to je boljše urejenost kraja. Tako je 38,5 % anketirancev menilo, da je vpliv turizma na boljše urejenost kraja velik. To se sklada s pretežno pozitivnim vrednotenjem učinkov turizma, ki je bilo ugotovljeno tudi v številnih drugih primerih (npr. Kariel, Kariel, 1982; Haralambopoulos, Pizam 1996; Brunt, Courtney, 1999; Tosun, 2002; Coles, Shaw, 2003). Po mnenju slabe tretjine anketirancev (31,2 do 31,9 %) je vpliv turizma velik tudi v primeru vplivov na povečano gnečo, povečano količino trdnih odpadkov in povečano hrupno obremenjenost kraja. Najmanj anketirancev je kot velik ocenjevalo vpliv turizma na izgubo tradicionalne arhitekturne podobe kraja (17,6 %). Drugače povedano – kar polovica anketirancev je bila mnenja, da je tovrsten vpliv turizma majhen.

Kljub številnim skupnim potezam pri vrednotenju okoljskih učinkov turizma in rekreacije pa so se med območji pojavljale tudi nekatere pomembnejše razlike.

Kot že omenjeno, so anketiranci s prometom povezane probleme na vseh obravnavanih območjih postavljali na prvo mesto, vendar po deležu tistih, ki so tovrsten vpliv ocenjevali kot velik, daleč prednjačijo območja obmorskega turizma, kjer so izmed obravnavanih območij zabeležene tudi največje vrednosti povprečnega dnevnega prometa oziroma števila vozil (podatke zbira Ministrstvo za promet oziroma Direkcija RS za ceste) in kjer se številnemu domačemu prebivalstvu in turistom, ki obiščejo te kraje, pridružijo še številni tranzitni turisti oziroma potniki. Vsaj v času poletne turistične sezone je torej promet resnično velik in nedvomno moteč. Nadpovprečno moteči so s prometom povezani

Preglednica 35: Delež domačinov, ki določen vpliv turizma na kakovost okolja v domačem kraju ocenjujejo kot velik.

Območje	Večja gneča zaradi številnih obiskovalcev	Boljša urejenost kraja	Izguba tradicionalne arhitekturne podobe kraja	Povečanje količin trdnih odpadkov	Vpliv na vodne vire (odplake ...)	Povečana hrupna obremenjenost kraja	Prometna gneča, problem parkiranja
Bled	38,8	29,4	22,6	41,2	36,5	37,6	64,0
Bohinj	56,1	32,5	12,8	51,2	33,3	38,1	78,0
Bovec	34,8	24	19,1	37,1	24,9	35,6	58,1
Izola	57,7	38,5	11,5	42,3	30,8	57,7	84,6
Podčetrtek	34,3	48	12,7	29,4	24,5	35,3	49,0
Portorož	42,6	34,8	23,4	38,3	36,2	46,8	85,1
Rogaška Slatina	16,7	52,4	13,3	14,3	13,9	19,6	56,2
Zgornjesavska dolina	30,2	37,6	22,4	33,3	30	26,9	41,8
Skupaj (vsa območja)	31,9	38,5	17,6	31,2	25,5	31,5	57,1

pojavi tudi na območjih Bohinja in Bleda. V prvem primeru je problematična izrazita koncentracija prometnih obremenitev ob samem jezeru, v drugem pa zgostitev velikega obiska tako stacionarnih kot izletniških gostov ter dejstvo, da gre glavna prometnica skozi samo središče naselja.

Hrupna obremenjenost je v precejšnji meri povezana s prometom, vendar so marsikdaj relativno bolj ali ravno tako moteče tudi tiste vrste hrupa, kjer gre dejansko za nižji nivo zvoka (Cigale, Lampič, 2005). Tudi v tem primeru je najbolj problematična situacija na obeh obmorskih območjih, kar je povezano tudi z značilnostmi turizma in obiskovalcev. Tako se prometnemu hrupu pridruži tudi hrup, povezan z delovanjem zabavišnih in gostinskih lokalov ter živahnim uličnim (tudi nočnim) dogajanjem in vrvežem.

V splošnem kot drugi najpomembnejši (oziroma največji) vpliv nastopa boljša urejenost kraja, na obeh območjih z zdraviliško-kopališkim turizmom (Podčetrtek, Rogaška Slatina) pa so ta vpliv ovrednotili celo kot najbolj pomemben. Kar 48 % oziroma 52,4 % anketirancev je menilo, da je ta vpliv »velik«. Spet lahko opozorimo, da gre za kraja, kjer razvoj turizma ni prinesel bolj očitnih in velikopoteznih posegov v pokrajino (kot so npr. smučišča v alpskem svetu) in kjer se niso razvile nekatere vrste turistične ponudbe, ki bi bile bolj moteče za domačine, ali ki bi pokvarile videz naselja. Spremembe v kraju, do katerih je prišlo zaradi turizma, so imele celo nasprotno posledice, saj je bil zaradi prisotnosti turizma in turistov večji tudi interes za izboljšanje urejenosti in privlačnosti kraja.

Pri ocenjevanju vplivov turizma na povečanje količin trdnih odpadkov izstopa Bohinj, kjer je dobra polovica (51,2 %) anketiranih domačinov ta vpliv ocenjevala kot velik. Ker

gra za redkeje poseljeno območje, kjer je največja prebivalstvena zgostitev (Bohinjska Bistrica) že izven osrednjega turističnega območja, je prisotnost turizma nekoliko bolj opazna, pa tudi številčno razmerje med domačini in turisti je takšno, da turizem dejansko prispeva večji delež odpadkov kot v številnih (a ne vseh!) drugih turističnih krajih, npr. na bližnjem Bledu; zaradi prevlade naravnega okolja pa so tudi morebitne odvržene smeti bolj opazne.

Večjo gnečo zaradi obiskovalcev so nadpovprečno občutili zlasti v Izoli (57,7 %) in Bohinju (56,1 %), pa tudi v Portorožu. Takšno stanje bi lahko v vseh treh primerih pojasnili s prostorsko koncentracijo obiskovalcev na razmeroma majhnem območju (predvsem jezerska in morska obala z neposredno okolico), pa tudi z njihovo opaznostjo in glasnostjo. Pomembno je tudi, da je na vseh treh območjih zelo veliko enodnevnih obiskovalcev. Kot druga skrajnost nastopa Rogaška Slatina, kjer je bilo mnenja, da je vpliv turizma na povečano gnečo velik, samo 16,7 % anketirancev. V tem primeru se velik del obiskovalcev zadržuje predvsem na območju samega zdravilišča, v primeru izletov zunaj tega območja pa se precej razpršijo, tako da so manj opazni in moteči.

Mnenje turistov o vplivih turizma na okolje v turističnem kraju

Tudi obiskovalci so vplive turizma na kakovost okolja v turističnem kraju v splošnem vrednotili kot pozitivne (več kot dve tretjini jih je bilo takšnega mnenja). Delež pozitivnega vrednotenja je bil še nekoliko višji kot pri domačinih, kar lahko povežemo z dejstvom, da na turističnem območju nastopajo v drugačni vlogi kot domačini. Tam se zadržujejo kvečjemu nekaj dni v okviru svojega dopusta/počitnic ali celo le nekaj ur (če gre za krajši enodnevni izlet). Številne potencialne negativne okoljske učinke turizma tako tudi težje opazijo ali pa se jim (ravno zaradi krajšega zadrževanja) zdijo manj pomembni.

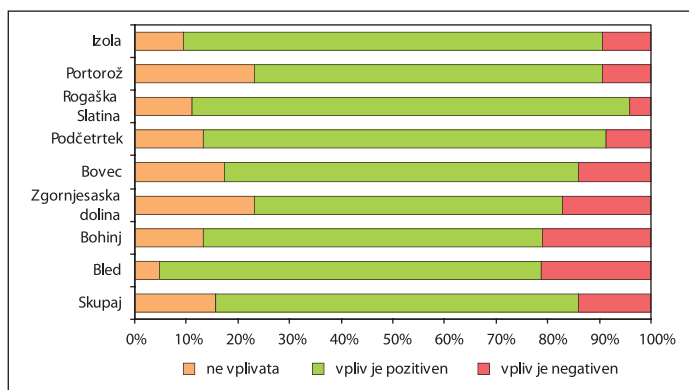
Preglednica 36: Mnenje turistov o vplivu turizma in rekreacije na kakovost okolja v turističnem kraju.

Vpliv turizma in rekreacije	Število odgovorov	%
Ne vplivata	88	15,9
Vpliv je pozitiven	392	70,0
Vpliv je negativen	78	14,1
Skupaj	562	100,0

Deleži pozitivnih vrednotenj so (spet) največji na območjih Rogaške Slatine (84,7 %) in Podčetrška (77,9 %), kar se ujema z odgovori domačinov, na nekatere izmed razlogov za to pa smo opozorili že pri interpretaciji odgovorov stalnih prebivalcev. Na drugi strani po deležu mnenj, da so vplivi turizma na okolje v kraju negativni (14,1 do 21,3 %), izstopajo alpska območja. Med obiskovalci alpskega sveta je nadpovprečen delež obiskovalcev, pri katerih je motiv za obisk neokrnjena narava (npr. planinci, pohodniki ...), za katere so očitno tudi manj intenzivni okoljski vplivi turizma precej moteči.

Slika 89:

Mnenje turistov o vplivih turizma in rekreacije na kakovost okolja v turističnem kraju.

Preglednica 37: Mnenje turistov o intenzivnosti vplivov turizma in rekreacije na kakovost okolja v turističnih krajih.

Vrsta vpliva	Intenzivnost vpliva (% odgovorov)		
	Majhen	Srednji	Velik
Večja gneča zaradi številnih obiskovalcev	30,3	43,7	26,1
Boljša urejenost kraja	18,3	39,3	42,4
Izguba tradicionalne arhitekturne podobe kraja	46,9	35,6	17,5
Povečanje količin trdnih odpadkov	25,4	42,6	31,9
Vpliv na vodne vire (odplake ...)	33,9	38,6	27,4
Povečana hrupna obremenjenost kraja	29,3	39,2	31,5
Prometna gneča, problem parkiranja	23,4	30,3	46,2

Kot najpomembnejši se po mnenju obiskovalcev pojavljajo isti vplivi kot pri domačinih, in sicer »prometna gneča, problem parkiranja« – 46,2 % anketiranih obiskovalcev je menilo, da je ta vpliv velik, kar pa je precej manjši delež kot pri domačinih. Sledila je boljša urejenost kraja, kot najmanj pomembna pa se je po mnenju anketirancev spet pokazala izguba tradicionalne arhitekturne podobe kraja, saj je tovrsten vpliv ocenjevalo kot velik le 17,5 % anketirancev, kar 46,9 % pa je bilo takšnih, ki so menili, da je takšen vpliv majhen. Razmeroma malo (dobra četrtina) je bilo tudi tistih anketiranih obiskovalcev, ki so ocenjevali, da je velik vpliv turizma na »večjo gnečo zaradi številnih obiskovalcev«. Nenazadnje turisti večinoma ne obiskujejo območij, ki ne bi zadovoljevala njihovih pričakovanj, tudi glede gneče. V primeru – po mnenju obiskovalcev – pretirane gneče turist določenega območja pač ne bo ponovno obiskal.

Če si pogledamo, kakšne so razlike med posameznimi območji, ugotovimo, da pri najbolj problematičnem vplivu, to je pri prometni gneči in problemih s parkiranjem, izstopata območji Izola in Portoroža, sledi pa jima Bohinj. Na teh območjih je tovrsten vpliv turizma in rekreacije kot »velik« ocenilo 71,4 %, 68,2 % in 60,3 % anketiranih turistov. Gre za ista območja, na katerih so tudi domačini v največji meri vrednotili s tem povezane vplive turizma kot velike. To pomeni, da so si glede tega domačini in turisti edini, čeprav se deleži razlikujejo.

Preglednica 38: Delež turistov, ki določeno vpliv turizma na turistični kraj ocenjujejo kot velik.

Območje	Večja gneča zaradi številnih obiskovalcev	Boljša urejenost kraja	Izguba tradicionalne arhitekturne podobe kraja	Povečanje količin trdnih odpadkov	Vpliv na vodne vire (odplake ...)	Povečana hrupna obremenjenost kraja	Prometna gneča, problem parkiranja
Bled	29	38,7	22,6	36,7	33,9	41,0	56,5
Bohinj	42,4	34,8	17,9	53,7	40,3	39,4	60,3
Bovec	20,9	34,1	22,0	25,8	25,0	29,7	41,3
Izola	38,1	57,1	4,8	33,3	47,6	33,3	71,4
Podčetrtek	19,7	56,1	9,0	34,3	29,9	27,9	47,1
Portorož	43,2	45,5	20,5	27,9	25,0	45,5	68,2
Rogaška Slatina	16,7	48,6	16,7	12,5	5,6	22,2	37,5
Zgornjesav. dolina	20,9	40,0	17,8	33,3	27,3	26,3	30,8
Skupaj	26,1	42,40	17,5	31,9	27,3	31,5	46,3

Pri ocenjevanju vplivov turizma in rekreacije na povečanje količine trdnih odpadkov izrazito izstopa Bohinj, kjer je 53,7 % anketirancev ta vpliv ocenjevalo kot velik. Drugod so ti deleži dosegali od 25,8 do 36,7 %, v Rogaški Slatini pa celo samo 12,5 %.

Po posameznih območjih deleži anketirancev, ki so posamezen vpliv vrednotili kot velik, presežejo 50 % le še pri ocenjevanju vpliva turizma na boljšo urejenost kraja, in sicer na območju Izole in Podčetrteka. Najmanjši deleži so v alpskih turističnih krajih. Omeniti kaže tudi izstopajoče deleže tistih turistov (med 38,1 in 43,2 %) na območjih Portoroža, Bohinja in Izole, ki so ocenjevali, da je vpliv turizma na povečano gnečo velik. Povsod drugod ti deleži ostanejo pod 30 %.

Ocena vpliva turizma in rekreacije na okolico turističnih krajev

V okolici obravnavanih turističnih krajev pridejo do izraza tudi številni vplivi, ki v samih turističnih krajih niso prisotni ali vsaj niso pomembni, saj so specifični za naravno okolje (npr. motenje divjadi). Ker pa so turistični kraji, v katerih je bilo izvršeno anketiranje, na območjih različnih pokrajinskih tipov, kjer so prisotne tudi različne vrste turizma in rekreacije, se pojavljajo zelo različni okoljski učinki. Vsaj nekateri izmed njih so navezani na specifične pokrajinske tipe – npr. alpsko smučanje predvsem na alpsko pokrajino, t.i. navtični turizem v največji meri na obmorsko pokrajino itd.

Zaradi pomembnih razlik v značilnostih vplivov turizma in rekreacije na naravno okolje smo vprašanja oziroma možne odgovore drugače zasnovali za kraje v alpski Sloveniji, v Koprskem Primorju in za zdraviliško-kopališke turistične kraje v Posotelju. Tako so v

nadaljevanju odgovori predstavljeni le po posameznih skupinah območij, tj. po treh zgoraj omenjenih območjih.

Turistični kraji v Alpski Sloveniji: Obravnavana alpska območja imajo precej skupnih potez, med njimi pa so tudi precejšnje razlike. Med drugim se med sabo dokaj razlikujejo tudi rekreacijske dejavnosti, s katerimi se v okolici turističnih krajev ukvarjajo turisti, in ki imajo specifične okoljske vplive. Povsod so prisotni planinstvo, pohodništvo, alpsko smučanje, gorsko kolesarjenje in nekatere druge najbolj razširjene športnorekreacijske dejavnosti, na drugi strani pa imamo dejavnosti, ki so značilne predvsem za posamezna območja (npr. rafting za Bovško). Ravno tako nastopajo precejšnje razlike glede pomena enodnevnega obiska, ki je na Bovškem precej manjši. Tudi smučarska infrastruktura kot v pokrajini najbolj opazen element športnorekreacijske ponudbe je na vseh treh alpskih območjih različno obsežna, različno blizu naselij in različno opazna v pokrajini. Vse navedene razlike vplivajo tako na obseg in intenziteto okoljskih vplivov turizma, kot tudi na mnenje domačinov in turistov o tem, kakšni so vplivi turizma na okolico teh krajev. Skupno jim je tudi to, da ležijo v bližini Triglavskega narodnega parka ali celo znotraj njega. Zaradi tega so vprašanja o vplivih turizma na okolje v okolici turističnih krajev posebej omenjala Triglavski narodni park.

Domačini v izbranih turističnih krajih so vrednotili vplive turizma na okolje predvsem kot negativne. Takšnega mnenja je bilo kar 44 % anketirancev. Kot najpomembnejše oziroma najbolj intenzivne so ocenjevali vplive na prometno obremenjevanje in probleme s parkiranjem, povečanje količin trdnih odpadkov ter (v nekoliko manjši meri) uničevanje rastlinstva in motenje živali. Le v teh treh primerih je bil delež anketirancev, ki so ocenjevali te vplive kot velike, večji od 40 %. Po mnenju domačinov sta najmanj pomembna vpliva turizma na degradacijo površja zaradi smučišč (le 21 % anketirancev je ta vpliv ocenjevalo kot velik) ter na erozijo planinskih in drugih poti ter druge pojave erozije zaradi turizma (da je ta vpliv velik je menilo samo 22,4 % anketirancev). Tudi vplivov na vodne vire niso ocenjevali kot bistveno bolj pomembne.

Preglednica 39: Mnenje anketirancev v alpskih turističnih krajih o vplivih turizma in rekreacije na Triglavski narodni park.

Vpliv turizma in rekreacije	Domačini (%)	Turisti (%)
Ne vplivata	25,4	19,3
Vpliv je pozitiven	30,6	33,8
Vpliv je negativen	44,0	47,0
Skupaj	100,0	100,0

Tako kot domačini tudi turisti v alpskih turističnih krajih vrednotijo vplive turizma na TNP kot negativne, čeprav gre za tisto območje, kjer so v resnici ti vplivi tudi zakonsko najbolj omejeni. Kar 47 % je tistih turistov, ki te vplive vrednotijo kot negativne. Če si pogledamo njihovo mnenje o posameznih vplivih, lahko ugotovimo, da kot najbolj intenzivne ocenjujejo vplive na povečanje količine trdnih odpadkov, prometno obremenjevanje in parkiranje ter uničevanje vegetacije in motenje živali. Gre torej za tiste vplive, ki so največji tudi po mnenju domačinov. Vpliv turizma na vse te tri pojave kot velik ocenjuje dobrih 40 odstotkov anketiranih domačinov, približno enaki pa so tudi deleži turistov. Kot druga

Preglednica 40: Mnenje anketirancev v alpskih turističnih krajih o posameznih vplivih turizma in rekreacije na Triglavski narodni park.

Intenzivnost vpliva/ % odgovorov	Povečan hrup	Prometno obremenjevanje, parkiranje	Povečanje trdnih odpadkov	Vpliv na vodne vire	Erozija planinskih in drugih poti; erozijska žarišča	Uničevanje vegetacije in motenje živali	Degradacija površja zaradi smučišč
DOMAČINI							
Majhen	31,8	22,5	23,4	34,8	36,6	27	44,4
Srednji	33,1	29,7	32,9	39,1	40,9	31,5	34,6
Velik	35,2	47,9	43,7	26	22,4	41,5	21
TURISTI							
Majhen	24,6	21,1	16,6	26,1	27,5	21,3	27,3
Srednji	41,1	38,6	41,4	45,5	46,3	38,5	43,2
Velik	34,3	40,4	42	28,4	26,3	40,2	29,4

skrajnost nastopajo erozija planinskih in drugih poti oziroma pojav erozijskih žarišč, vpliv na vodne vire ter degradacija površja zaradi smučišč. Tako po mnenju domačinov kot po mnenju turistov so s tem povezani vplivi turizma in rekreacije razmeroma skromni.

Turistični kraji na območju Posotelja: Za razliko od alpskih območij je v primeru zdraviliško-kopaliških krajev največ tistih domačinov, ki so okoljske vplive turizma na okolico kraja ocenjevali kot pozitivne. Takšnih je bilo kar 60,5 %. Le 15,6 % jih je menilo, da so ti vplivi negativni. Turistični razvoj se je v tem primeru dogajal v drugačnem pokrajinskem tipu (subpanonsko hribovje in gričevje, za katerega je v precejšnji meri značilna agrarna izraba), poleg tega pa je – kot že omenjeno – potekal brez bolj očitnih posegov v pokrajino. Vse to se odraža tudi na vrednotenju teh vplivov s strani domačinov.

Preglednica 41: Mnenje anketirancev v Podčetrtku in Rogaški Slatini o vplivih turizma in rekreacije na okolico kraja.

Vpliv turizma in rekreacije	Domačini (%)	Turisti (%)
Ne vplivata	19,8	20,0
Vpliv je pozitiven	63,8	69,6
Vpliv je negativen	16,4	10,4

Podobno kot domačini tudi turisti v Posotelju ocenjujejo, da so vplivi turizma na okolico turističnih krajev predvsem pozitivni. Tako menita več kot dve tretjini (69,6 %) anketiranih gostov. Spet je zelo očiten skromen delež tistih, ki menijo, da so vplivi turizma in rekreacije na okolico turističnega kraja negativni (10,4 %).

Takšna situacija se odraža tudi pri vrednotenju posameznih vplivov. Le za prometno obremenjevanje več kot 40 % anketiranih domačinov meni, da so vplivi turizma pri tem veliki. Manj kot 10 % domačinov je kot velike ocenjevalo vplive na erozijo poti oziroma škodo zaradi hoje po kmetijskih zemljiščih. V splošnem torej v tem primeru domačini le v majhni meri vidijo v turizmu in rekreaciji povzročitelja večjih negativnih vplivov na okolje.

Preglednica 42: Mnenje anketirancev iz Podčetrka in Rogaške Slatine o intenzivnosti vplivov turizma in rekreacije na okolico kraja.

Intenzivnost vpliva / % odgovorov	Povečana hrupna obremenjenost	Prometno obremenjevanje, parkiranje	Odmetavanje smeti v naravi	Erozija poti	Uničenje rastlinstva in motenje divjih živali	Škoda zaradi hoje po km. zemljiščih
DOMAČINI						
Majhen	38,6	20,6	35,8	54	56,5	62,8
Srednji	36	32,8	39	36,2	32,6	29,4
Velik	25,4	46,6	25,2	9,7	11	7,8
TURISTI						
Majhen	42,3	27,7	45,3	57,4	62,3	70,4
Srednji	43,1	41,6	35,8	36	32,6	25,2
Velik	14,6	30,7	19	6,6	5,1	4,4

Podobno velja tudi za anketirane turiste na tem območju. Njihove navedbe o pomenu posameznih vplivov pokažejo, da turisti vidijo kot bolj pomemben vpliv turizma na okolico turističnega kraja samo prometno obremenjevanje (30,7 % anketiranih gostov ga ocenjuje kot velik), vse ostale vplive pa ocenjuje kot velike manj kot petina anketirancev. Pri treh vrstah vplivov (erozija poti, uničenje rastlinstva in motenje divjih živali, škoda zaradi hoje po kmetijskih zemljiščih) je ustrezen delež celo občutno manjši od desetine. To je povsem v skladu s prevladujočim pozitivnim vrednotenjem vplivov turizma na tem območju.

Turistični kraji na območju Kopskega Primorja: Tretje v raziskavo vključeno območje je bilo Kopsko Primorje. Gre za območje, kjer je tudi Portorož, ki je slovenski kraj z največjim številom turističnih prenočitev in največjim številom turističnih ležišč. Tudi v tem primeru – podobno kot v Posotelju – domačini vplive turizma na okolico turističnih krajev ocenjujejo kot pozitivne. Spet jih le dobra četrtina (26,5 %) meni, da so ti vplivi negativni.

Odgovori turistov se s tem zelo dobro skladajo. Razlika nastopa predvsem pri deležu tistih, ki menijo, da turizem in rekreacija na okolico turističnega kraja sploh ne vplivata – takih je med domačini 14,7 %, med turisti pa 21,0 %.

Preglednica 43: Mnenje anketirancev v Portorožu in Izoli o vplivih turizma in rekreacije na okolico kraja.

Vpliv turizma in rekreacije	Domačini (%)	Turisti (%)
Ne vplivata	14,7	21,0
Vpliv je pozitiven	58,8	53,2
Vpliv je negativen	26,5	25,8

Nekoliko drugačno podobo pokaže vrednotenje posameznih vplivov, saj mnoge izmed njih domačini v precejšnji meri ocenjujejo kot velike. Pri tem izstopajo odmetavanje smeti v naravi, prometno obremenjevanje oziroma parkiranje v naravi ter povečana hrupna obremenjenost. Vse tri vplive je kot velike ocenjevala dobra polovica anketiranih domačinov. Na drugi strani je bilo okrog 15 % in manj tistih, ki so kot velike ocenjevali vplive na nastanek škode zaradi hoje po kmetijskih zemljiščih (travniki, njive), erozijo/poškodbe sprehajalnih, pohodniških in drugih poti ter uničevanje rastlinstva in motenje divjih živali. Precejšen je bil tudi delež tistih (38,4 %), ki so kot velike ocenjevali vplive turizma na pretirano pozidavo obalnega pasu. V splošnem torej domačini vidijo na eni strani zelo intenzivne vplive, ki so hkrati tisti, ki so jih kot pomembne ocenjevali tudi v primeru vplivov na domači kraj, na drugi strani pa so tisti okoljski vplivi na okolico kraja, ki se zdijo pomembni le majhnemu delu anketirancev. Čeprav nedvomno igra pri tovrstni percepciji vlogo tudi subjektivni dejavnik in mešanje vplivov v kraju in njegovi okolici, je na drugi strani pomembno tudi dejstvo, da se večina turistov zadržuje v samih turističnih krajih in so vplivi na bolj ali manj naravno okolico krajev v primeru tovrstnega obmorskega turizma razmeroma omejeni.

Preglednica 44: Mnenje anketirancev z območja Portoroža in Izole o okoljskih vplivih turizma in rekreacije na okolico turističnega kraja.

Intenzivnost vpliva / % odgovorov	Povečana hrupna obremenjenost	Prometno obremenjevanje, parkiranje v naravi	Odmetavanje smeti v naravi	Erozija/poškodbe sprehajalnih, pohodniških in drugih poti	Uničevanje rastlinstva in motenje divjih živali	Škoda zaradi hoje po kmetijskih zemljiščih (travniki, njive)	Vpliv na poslabšano kakovost vode (npr. odplake)	Pretirana pozidava obalnega pasu
DOMAČINI								
Majhen	19,4	8,2	5,5	39,7	42,5	60,3	32,9	30,1
Srednji	29,2	39,7	41,1	46,6	42,5	28,8	42,5	31,5
Velik	51,4	52,1	53,4	13,7	15,1	11	24,7	38,4
TURISTI								
Majhen	18,5	9,2	18,5	60	55,4	58,5	26,2	23,1
Srednji	46,2	36,9	44,6	32,3	36,9	33,8	40	46,2
Velik	35,4	53,8	36,9	7,7	7,7	7,7	33,8	30,8

*Slika 90:
Rogaška Slatina je bila prvi
slovenski turistični kraj, ki
si je pridobil mednarodno
veljavo.*

Po mnenju anketiranih turistov izstopa po pomenu (velikosti) vplivov le prometno obremenjevanje oziroma parkiranje v naravi, drugi vplivi pa so po svojem pomenu že precej v ozadju. Še zlasti to velja za erozijo/poškodbe sprehajalnih, pohodniških in drugih poti, uničevanje rastlinstva in motenje divjih živali ter škodo zaradi hoje po kmetijskih zemljiščih (travniki, njive). Turisti torej v splošnem v primerjavi z domačini ocenjujejo okoljske vplive turizma in rekreacije na okolico turističnih krajev kot manjše. Takšni odgovori so nedvomno povezani s tem, da je delež turistov, ki preživljajo svoj prosti čas tudi v zaledju obmorskih turističnih krajev, razmeroma skromen, kar ne pomeni samo manjših vplivov, ampak tudi njihovo slabše zaznavanje.

Po mnenju turistov torej turizem ne sodi med pomembnejše dejavnike negativnih vplivov na okolje, kar po drugi strani priča tudi o tem, da vrednotijo kakovost okolja kot dovolj zadovoljivo ali pa za poslabšano kakovost krivijo predvsem druge dejavnosti.

Razlike v vrednotenju okoljskih učinkov turizma in rekreacije

Rezultati našega anketiranja so pokazali, podobno kot prej že razmeroma številne druge raziskave na turističnih območjih, pretežno pozitiven odnos do turizma med domačini in turisti tudi z vidika vrednotenja okoljskih vplivov turizma, saj so bili ti le v manjši meri vrednoteni negativno. Ne glede na to, ali gre za vplive znotraj turističnega kraja ali v njegovi okolici, po mnenju anketirancev precej izstopajo nezaželeni vplivi, povezani s prometom, kjer pa lahko pričakujemo, da gre le deloma za vrednotenje okoljskih vplivov turizma v ožjem pomenu besede, v večji meri pa za s prometom povezane motnje, ki so jih domačini in turisti deležni kot udeleženci prometa (npr. težave pri iskanju parkirnih prostorov, prometni zastoji), negativni vplivi na okolje (npr. na zrak) pa so za številne turiste le drugotnega pomena.

Po pričakovanju so se pokazale pomembne razlike tako med posameznimi območji kot med skupinami prebivalstva, vendar so bile prve dosti bolj izrazite, kar priča o velikih razlikah v intenzivnosti vplivov med posameznimi območji, prebivalci – ne glede na to, ali so domačini ali turisti in ne glede na s tem pogojeno drugačno vlogo – pa te vplive vrednotijo dokaj podobno.

Razlike med vsemi tremi območji so precejšnje tako glede vrednotenja pozitivnosti okoljskih vplivov turizma in rekreacije nasploh kot glede pomena posameznih vrst vplivov. Po mnenju anketirancev so vplivi turizma na okolico turističnih krajev najbolj problematični v primeru alpskih turističnih krajev, kar se ujema z dejstvom, da je v obravnavanih primerih v zaledju teh krajev TNP kot zavarovano območje, kjer so negativni vplivi na naravo še toliko bolj nezaželeni in manj dopustni, ravno zaradi zavarovanosti pa še toliko bolj opazni (čeprav ne nujno bolj intenzivni oziroma večji). Na drugi strani domačini in turisti na najbolj obiskanem območju, tj. območju Koprškega Primorja, okoljske vplive turizma ocenjujejo kot relativno zmerne. Takšen rezultat ni le posledica vpliva subjektivnih dejavnikov na zaznavanje in vrednotenje okoljskih vplivov turizma, ampak tudi prevladujočih načinov ravnanja turistov, ki so v primeru obmorskih krajev bolj osredotočeni na sam turistični kraj, manj pa posegajo v zaledje z razmeroma naravnim okoljem.

Razlike med domačini in turisti, ki so se pokazale pri zaznavanju in ocenjevanju okoljskih vplivov turizma, opozarjajo na drugačno funkcijo, motive in stališča ene in druge skupine prebivalcev. Domačini pričakujejo predvsem dostojne življenjske razmere in kakovostno življenjsko okolje, morebitni vplivi na – na primer – »nedotaknjeno gorsko naravo« pa so zanje manj problematični kot za obiskovalce, ki zaradi te »nedotaknjene narave« sploh prihajajo na ta območja.

Če bi v interpretacijo dobljenih odgovorov pritegnili še koncept turistične nosilne zmogljivosti, bi lahko zaključili, da v Sloveniji v glavnem (še) ne bi mogli govoriti o njeni preseženosti. Tako domačini kot turisti v splošnem tudi okoljske vplive turizma vrednotijo kvečjemu kot zmerne in čeprav opažajo številne negativne okoljske vplive turizma, ti niso dovolj intenzivni, da bi zaradi njih prihajalo do na splošno negativnega vrednotenja turizma oziroma turističnega razvoja. Tudi takšno, v splošnem dovolj pozitivno vrednotenje turizma pa nedvoumno opozarja na tiste negativne okoljske učinke, ki bi jim bilo treba nameniti več pozornosti že zaradi interesov same turistične dejavnosti.

Viri in literatura

- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., Vogt, C. A., 2005. Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32, 4, str. 1056–1076.
- Andriotis, K., 2005. Community Groups' Perceptions of and Preferences for Tourism Development: Evidence from Crete. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 29, str. 67–90.
- Baysan, S., 2001. Perceptions of the environmental impacts of tourism: a comparative study of the attitudes of German, Russian and Turkish tourists in Kemer, Antalya. *Tourism Geographies*, 3(2), str. 218–235.
- Bestard, A. B., Nadal, J. R., 2007. Modelling environmental attitudes toward tourism. *Tourism Management*, 28, str. 688–695.
- Brunt, P., Courtney, P., 1999. Host perceptions of sociocultural impacts. *Annals of Tourism Research*, 26, 3, str. 493–515.
- Cigale, D., 2004. Posledična navzkrižja in obremenitve slovenskega alpskega sveta zaradi turistične in rekreativne dejavnosti: doktorska disertacija. Ljubljana, Filozofska fakulteta, 329 str.
- Cigale, D., 2007. Tourism related transport in the Slovene Alps. *Geografski radovi*, 2, str. 91–102.
- Cigale, D., Lampič, B., 2005. Hrup kot okoljski problem. *Geografski obzornik*, 52, 2, str. 19–23.
- Coles, T., Shaw, G., 2003. Interakcija između lokalnih stanovnika i turista: pouke za održivo upravljanje turizmom iz Batha. *Turizam*, 51, 2, str. 165–176.
- Faulkner, B., Tideswell, C., 1997. A Framework for Monitoring Community Impacts of Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 5(1), str. 3–28.

- Gunce, E., 2003. Tourism and local attitudes in Girne, Northern Cyprus. *Cities*, 20, 3, str. 181–195.
- Haralambopoulos, N., Pizam, A., 1996. Perceived Impacts Of Tourism : The Case of Samos. *Annals of Tourism Research*, 23, 3, str. 503–526.
- Hillery, M., Nancarrow, B., Griffin, G., Syme, G., 2001. Tourist Perception Of Environmental Impact. *Annals of Tourism Research*, 28, 4, str. 853–867.
- Kariel, H. G., Kariel, P. E., 1982. Socio-cultural impacts of tourism: an example from the Austrian Alps. *Geografiska Annaler*, B. 64, str. 1–16.
- Lawson, R. W., Williams, J., Young, T., Cossens, J., 1998. A comparison of residents' attitudes towards tourism in 10 New Zealand destinations. *Tourism Management*, 19, 3, str. 247–256.
- McGehee, N. G., Andereck, K., 2004. Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism. *Journal of Travel Research*, 43, str. 131–140.
- Padilla y Sotelo, L. S., Luna Moliner, A. M., 2003. Percepción y conocimiento ambiental en la costa de Quintana Roo: Una caracterización a través de encuestas. *Investigaciones Geográficas*, 52, str. 99–116.
- Petrosillo, I., Zurlini, G., Corlian, M. E., Zaccarelli, N., Dadamo, M., 2007. Tourist perception of recreational environment and management in a marine protected area. *Landscape and Urban Planning*, 79, str. 29–37.
- Ponce Sánchez, M. D., 2004a. La calidad ambiental como factor competitivo de los destinos tradicionales de sol y playa. *Cuadernos de Turismo*, 13, str. 91–105.
- Ponce Sánchez, M. D., 2004b. Percepción del modelo turístico de sol y playa. El caso del Mar Menor. *Papeles de Geografía*, 39, str. 173–186.
- Pretner, M., 2003. Razvoj dodatne turistične ponudbe. V: *Občina Bovec in slovenski zamejci v Italiji*. Bovec, str. 69–74.
- Pretner, S., 2003. Uvajanje ekološkega kmetovanja in razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. V: *Občina Bovec in slovenski zamejci v Italiji*. Bovec, str. 75–80.
- Puczko, L., Rátz, T., 2000. Tourism and Resident Perceptions of the Physical Impacts of Tourism at Lake Balaton, Hungary: Issues for Sustainable Tourism Management. *Journal of Sustainable Tourism*, 8, 6, str. 458–478.
- Snaith, T., Haley, A., 1999. Residents' opinions of tourism development in the historic city of York, England. *Tourism Management*, 20, str. 595–603.
- Špes, M., Cigale, D., Horvat, U., Lampič, B., Mrak, I., Ogrin, D., Ogrin, M., Pichler-Milanović, N., Plut, D., Repe, B., Vintar Mally, K., Vrtačnik Garbas, K., 2007. *Promet in turizem v luči njenih okoljskih učinkov : temeljni raziskovalni projekt: poročilo o realizaciji programa raziskovalnega projekta*. Ljubljana, UL, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. 46 str.
- Tosun, C., 2002. Host perceptions of impacts : A Comparative Tourism Study. *Annals of Tourism Research*, 29, 1, str. 231–253.
- Upchurch, R. S., Teivane, U., 2000. Resident perceptions of tourism development in Riga, Latvia. *Tourism Management*, 21(3), str. 499–507.
- Zagoršek, H., Jaklič, M., Bregar, L., Hribernik, A., Raškovič, M., 2008. Ocena ekonomskega pomena turizma v Sloveniji v letu 2003 in ekstrapolacija za leto 2006 (po metodologiji Satelitski računi za turizem). Ljubljana, Ministrstvo za gospodarstvo RS, Direktorat za turizem. URL: <http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/razpisi/JN/DT/Brosura-TSA.pdf> (citirano 25. 3. 2009).